

schrift ghenant **N**icolaus de Lyra. de een
doctoe des vñ mynnerbroder ordens geweest
is. **U**nde ouck vñme dat meere ghenoechde
vnde loeffde keeghe dee mynsche dese werdige
hyllighe schrift tho lesen vnde sin tijt dar me-
de mytlick thoe ghebruken: sint in etliken en
de vnde **C**apittulen figuren ghesat. **H**oe see
van oldes ouck noch in welen kercken vñ cloe-
stere ghemaelt staen: welcke ock dat suluen
de oghen er toenen vnde meer erclaren: dat de
teit des **C**apittels dar man de figuren vintet
ynne hefft. **M**er den gemmen de neen genoehde
in der webbetwongen der voer auersettonghen
en hadde: off ene dat myswendet byddet hee
de vngelosen to laten: vñ off se ene dat myswē-
den willē so en is he doch niet beter wan de ho-
geleerde sunte **I**heronimus vñ wel ander ghe-
leerde der auersettonge vñ andere gude werke
doch van welen gestraeffet vñ berispet sint.
Alle ghelouigē mynschen byddet he samentli-
ken de borne der gotliker wijsheyt vth desem
boeke her na gedruket in eynicheyt des ghe-
louuen der dopen gades de eyn vader aller ge-
louuiger mynschen is dorch de gnade **J**hū xpī
to danckē dar de gotlike wijsheyt in en werde
moere een vlerende born springēde in dat ewy
ghe leuen Amen

Hijr begynnen de boeke des olden Testa-
mentes.

Dat boeck der gotliker schriftē
de **B**ybel: wert gheuunden in
haldende na de longe in syck
suluen to hebben. **x**xxvi. boeck
sonderlinge iuwelick verschey-
den na ordinācien vnde mane-
ren hie nauolghet. **U**nder welken dat boeck
ghheypen **G**enesis: is dat erste vnde tractert
van der scheppenisse der werlt vnde alce creatu-
ren. vnde van der ghemeyne wateruloet dar
dor de werlt vorgeck vnde wo **N**oe syck vnt
helt in der arcken. vnde van der verstoerunghe
der tonghen in deme tymmer des torens **B**abel
vnde van deme inganghe der vthervelder: ysa-
helscher kindere in **E**gypten. **U**nde dyt voer ge-
noemde boeke **G**enesis hefft vyfftych **C**apit-
tulen welker materie in iuwelickem **C**apittell
sonderlinghe gheroert wert in sineme titel. vñ
alsoe werden ouck de titulen eyns iuwelicken
boekkes des olden **T**estamentes ghesat voer
eren **C**apittulen

Exodus is dat twejde boeck der biblien vñ
heelt ynne van den teen plaghē **P**hamons

vnde van den vthganghe der kindere **I**shahell
vnde ere vorlofinghe des swaren deenst in **E**gi-
pten. vnde woe got **M**osi dat gheserte vnde
Ee gaff der teen ghebade. vnde van andere son-
derlinghen ghebade vnde voermanonghen de
hee vntfench tho vnderwysen dat volck gades
vnde van der **A**ecken vnde **T**abernackel des
heren vnde van deme altaer vnde kleedonghe
Aaron. vnde hefft. **x**l. **C**apittulen.

Leuiticus is dat derde boeck vnde sprikt vā
der maneren tho doen de offerhande allerleye
so se ghebade wart in eren kunne. vnde van
der ordinācien des deenstes der **L**euiten. vnde
heft. **x**xvij. **C**apittulen

Dat boeck der ghetael is dat derde der bib-
lien: vnde heft inne alle dat getael der geslech-
ten vnde des volck yshahel. vnde wo **B**alaam
propheterde. vnde van den wanonghen dee in
der woestenen ghemaket worden. vnde hefft
xxvi. **C**apittulen.

Deuteronomius is dat vyffte boeck **M**os-
si in welken wedderhalt warden de dinghe de
in den eer voerghenoemden boeken gheroert
sint. vnde hefft. **x**xxiiij. **C**apittulen.

Josue is dat sesste boeck in welckem gerort
wert van deme ouer ganghe der **J**ordanen vñ
de wo de rike verwost worden de sick wedder
steemich helden. vnde wo dat yshahelsche volck
geuoert wart in dat lant der beloofften. vnde
wo en dat lant gedeelt wart. vñ heft. **x**xxij. **C**a-

Judicū dat is der **R**ijchter boeck dat seuen-
de der **B**yblen. vnde heft van der settonge der
voesten vnde der rijchtere dee dat **I**shahelsche
volck regeren vnde rijchten scholden vnde be-
schezenen. vnde van der vycorien de dat volck
hadde teghen sine ryande vnde wruolgers vñ
heft. **x**xj. **C**apittulen.

Ruth is dat viij. boeck vnde heft van den
gheslechten **B**ooz vnde **R**uth van welke cri-
stus ghebaren wart. vnde heft. **i**iiij. **C**apittu-

Der koninge boeck is dat negende vñ heft
wer boeck bysonder: in welken getoert wert
van den koningē des volcks **J**uda vñ **I**shahell
vñ van der tymmeringe des tempels. vnde vā
den striden de geschyēt sijn tegē de phylisteers
bysonder vnde van anderen striden der genre
de sick tegen dat volck gades streueden vā de-
sen wer boeken: dat erste heft. **x**xxi. **C**apit-
dat ander. **x**xxiiij. dat derde. **x**xxij. vnde dat derde
vyffteen **C**apittulen

Paralipomenon is dat teende vnde sprickt
van den dinghen de in den boeken der koninge
ghewert sint. vnde in desen boeck werden we-
geschrychten vnde hystorien veruult: dee daer
achtergelaten sint. vnde wert gheedeelt in twee
boek van welken dat erste heft. **x**xviij. **C**a-
pittulen. vnde dat ander. **x**xxvi.

LAUREN-
ZU HUSSELDORF

Esdre is dat elffte vnder welken **Neemias** besloten wert ynnige gelickheyt der materien in welken beschreue wert de wedermakinge des tempels binnen Iherusalem vnde woe dee kindere **Israhel** wederomme in er lat quamē vnde van deme ghetael der prestere vnde der leuiten des **Israhelschen** volckes. Van welken twee boeken dat eerste heft .x. Cap. Mer **Neemias** .xiiij. Vnde warumme dat derde vñ dat vierde boeck **Esdre** nicht auer gesat en sint: beset voer dem begyn **Esdre**

Thobias is dat twelfte. In welckē sin verlokinge vā gade beschreuen wert. Vnde wo he in der tribulacien stant hafflich bleeff. vnde wo **Israhel** de engel sinen soen vthleyde vnde webracht de sinen blinden vader ghesunt inakede vnde heft .xiiij. Capitulen

Judyth dat dertende boeck vñ sprikt vā de harden belege des **Israhelschen** volcks bynne Iherusalem vnde van der erbarheyt vñ vromicheit **Judyth** der vrouwen. vnde wo sy holfte fernem menlick doet sloech vnde also dat belege vntfacht vnde heft .xvi. Capitulen

Hesters boeck is dat vierde vñ sprikt vā der wredicheit **Amon** vñ wo he dozech kloekē raet vñ ingeuen **Hesters** ghe doet wart vñ sonderlinghe dozech ere oetmodicheyt. Vnde woe **Mat** docheus erhauen wart. vnde wo dat ioedische volck verlost wart. dyt boeck heft .xvi. Capitulen

Job is dat vyffte boeck der **Bybelē** in welken he gelauet wert vā der stant hafflichheit sins lydens vñ groter versoekingē. vñ vā der disputacien de he hadde myt sinen vrunden. vñ heft twee vnde vertich Capitulen.

De psalter **Dauid** is dat seftende boeck der **Bybelen** in welckem betracht wert vā der hoget gothat gades almachtich vā siner menschwerdinge. passien. vpperstemisse. vpuart in den hemel. vnde van der tokomst to de lesten oedel. vnde van der wedergeborde der guede vñ quade. vñ van der woeldade gades vñ sinen lauesenge de eme **Dauid** sang. vnde heft hundert vnde vyffich psalmen

Proverbioz dat is der bywoerde **Salomons**: is dat seuteende boeck. vñ helt vā der vnder wysonge der genre de sik schyckē gade thodenen vñ wo mā sik in de sedē vñ dogede regeren sal. vnde heft .xxxi. Capitulen

Ecclesiastes is dat .xviiij. boeck vñ leret versmaen de ydelheyt deser werlt vñ de snodicheit der sunden. vñ van der ewyger wedergeborde in sege der genre de wandelen na dem wyllē gades vnde heft twelf Capitulen

Canticanticoz is dat .xix. boeck genompt de senge der senge en is niet auer gesat in dypschē de sake warumme soeckt in sine anbegin

ne. De materie deses boekes is van der vollen komehheit des rechtuerdighen mynschen. vñ van der inwendigen beschauwingen der hylliger sielen. vnde van der versamelonge cristi vñ der gelouinger kerken. vñ heft .viij. Capitulen

Dat boeck der wijsheyt is dat twintichste der ganter **Bybelen**. vñ innehelt dat regiment der cuersten en prelate in bewaringe der rechtuerdicheit. vñ vā der versmaonge der affgade. vnde vā der tokomst vñ passien xpi de dat is de ware wijsheit vnde heft .xix. Capitulen.

Ecclesiasticus dat .xxi. boeck leret de vnder sacen vñ ermaent sy to gehoorsamheyt ere ouersten. vnde sprickt van deme ghesette der dochsamor seden. vnde van der edelheyt vnde sonderlinghen laue der wijsheyt. vnde van dem laue der hylligen. vnde heft .li. Capitulen

Isayas is dat .xxiiij. boeck inhaldende de bestraffinghe der ioeden vnde van der tokomst cristi in deme vleysch vñ van sinre passien. van der ropinge der heyden. vnde van den riken **Jude** vnde **Israhel**. vnde heft .lxxvi. Capitulen.

Cheremias is dat .xxv. boeck myt sinre bestraffinghe vnde tranen. in welken beschrien werden māngerleye ghesichte. vnde van der tokomender verwoestonge **Iherusalem**. vñ van der passien cristi. vñ wo he beschreyde den val vnde verstoeronge **Iherusalem**. vñ heft .liij. Cap.

Dat boeck der tranen. heft vyff Capitulen.

Baruch is dat .xxviij. boeck vñ helt inne de woerde de he den geuangenē laest in **Babilonien** dat sy ere myt daet bekennen scholde vnde van wederkomst des **Israhelschen** volcks. vñ wo en **Baruch** voersachte de dingen de en wederuaren scholden. vñ heft .vi. Capitulen.

Ezechielis is dat .xxv. boeck in welckē bescreuen werde de gesichten de he sach. vnde vā der boesheit der ioede. vā der verstuinge **Iherusalem** vñ sinre wederbowinge. vñ heft .xlviij. Capitulen.

Danielis is dat .xxvi. boeck in welken bescreuen is wo de werlt dor eenen vorste regert wert. vñ vā der verwandlinge der tide vñ van der macht vñ geweldicheit des ricks xpi. vnde de hystorie **Susanne** wo **Daniel** auer si dat oedel gaff. vñ vā der destrueronge **Bel**. vñ vā de drake de erslagen wart vñ heft .xiiij. Capitulen.

Der twelf prophetē is dat .xxvii. boeck vā welken de eerste is **Osee**. vñ sprickt vā de volk vā **Israhel** wo si den affgoden dene de dozech de figure des gemeynē wyffs. vñ wo he dat volk van **Israhel** vermaende tho laten van ere boesheit. vnde heft .xiiij. Capitulen

Johelis boeck is dat tweede vā de prophetē in welken **Johel** sprickt van dem ioedischen landē wo yd verdozen wart van de ruype. keuer. hoxsprōge. vñ wo si to penitēcie gebracht worde vñ vā de leste oedel. vñ heft .iiij. Cap.

Amos is dat derde boeck der prophete vñ sprickt vā den sunden der ioede vñ der heide vñ wo de wrake vnde toin gades vp en quā woe se in ere sant geuoert worde vnde de de peniten de vnde hefte negen Capittulen

Abdias is dat vierde boeck vnde sprickt vā der verstuorge Gdō vñ Esau vñ hefte een ca.

Jonas is de vyffte vā de prophete de sprickt vā siner ellen de vnde schyppbrekonge vnder der figuren der passien xpi vñ wo he de werlt wer maent to penitencien vnder der figure Nimue vnde hefte vij. Capittulen

Micheas is de sesste vñ sprickt vā der verstu ringe Samarie vñ vā der geuecknis vñ dodin ge der vorste vā ysrahel vñ der valscher pphete vnde sonderlinge vā ere boelheit vñ vndauch barheit vñ hefte vij. Capittulen

Naum is de seuēde vñ sprickt vā der sware vnuerdicheit vñ grote toin gades weder dat volck van Nimue de doerch de predicacie Jone penitēcie dede van ere sundē vñ wo se na in der boelheit geuende vnde begrepen warr myt plaghen vnde hefte iij. Capittulen

Abauc is de achte vñ sprickt vā der dispute tonge de he hadde mit gade vñ deser werlt vñ wo de rechtuerdigē hie nu werde wretedē vñ de boese werde verheue vñ sonderlinge wo abauc schrifft van der mīschwerdinghe gades

Sophomas is dat neghende boeck vñ sprickt vā de tokomēde ordel gades tegē de homodigē he yde vñ vā den behaldynge des ysrahelschen volcks vnde van der wederbuwinge Iherusa lem vñ hefte iij. Capittel.

Aggeus is dat teende vñ sprickt vā der we derkompst des ioedēchen volcks vñ van der wederbuwinge des tēpels to iherusalē vñ van der tokōpft xpi in den vleisch vñ vā siner passie vnde hefte ij. Capittulen

Zacharias is dat elfte boeck vñ sprickt vā der verlosinge der ioede vnde vā der wrake te gen ere vyāde vñ vā der oetmodiger tokompst xpi in de vleysch vñ ock vā der bytterheit sūn hydens vnde hefte iij. Capittulen

Malachias is dat xij. boeck welck sprickt van der vernederinge der ioeden vñ vā der ropi ge der heide to de gelouue vñ hefte iij. Cap.

Dat xvi. boeck der Bybilen vñ lesste des al de testamentes is dat boeck d Machabeen; in welke geuort wert vā den stride der hebreer vñ des volks vā persen vñ vā de edelen geschyche vnde loueliken vycorien der machabeen vnde wo de seuē broder d machabeen tiderlik nuyt ere moder in mān geley pinē vñ de gelouuen xpi vnder de koningē antiocho gestre vñ ge stouen sint vñ dyt boeck wert gedeelt in twa bokē vā welken dat erste hefte xvi. Capit vnde dat ander vyffteen. Capittulen.

Hie beginne de boeke des nyen testamētes

Onder den boeken des nyen testamē tes sint de erste de ewāgelia der vier ewangelisten vnde tractee van der gotheit xpi vā siner mīschwerdint gen van siner geboort van siner vpuoestentnis van de doet van den vplymmen in den hēnell van siner tokōpft to de lessten ordel vñ vā siner ouersacien vñ miraculē vñ lere de he vp ertrik gedaen hefte van welken dee eerste Matheus gefiguerert wert in een gesteltmē eens mīschē wāt he sonderlingen vā der mīschwerdingē xpi bescreuē heft vñ Marcus wert figureert in een gesteltmē eens louwen want he schoen ge spraken hefte van der vpuoestentnis xpi vnde Lucas is figureert in gesteltmē eens ossen wāt he sprack van der priestereschop cristi vñ Johā nes in een gesteltmē eens arē want he bescreiffe de heymelike sacramēte der gotheit als he te wijsst in sinen ersten Capittule dat beghynt in den anbegyn was dat wort

Dat xix. boeck is dat boeck des ewāgelis Mathei des ewangeliste vñ hefte xvij. Ca.

Dat xx. boeck is dat boeck des ewāgelis Marci vnde hefte xvi. Capittulen.

Dat xxi. is dat boeck des ewāgelis Lucē vnde hefte xvij. Capittulen.

Dat xxij. is dat boeck des ewāgelis Johannis vnde hefte xxi. Capittulen

Dat xxij. boeck der Bybilen is dat boeck der Eppstolē in welken vns geleert vñ gegeuē wert de manere to leuen vnde vns to regere in dem gelouuen na deme exempel cristi.

In Paulus hefte gemaker xvi. Ca. vnder welken de eerste schrifft he to den Rometē dat wy ok in ermaent werde vnde gewopen vā der heydenscher ezronge to deme waren gelouuen Christi vnde de Eppstel hefte xvi. Capittulen

Paulus hefte geschreuen twee eppstolē to den Corinthiers in welker eerste he wedder ropt de Corinthiers to de wāre gelouuen: dee doerch valsche lerer van der ee xpi vorlept wāt vnde hefte xvi. Capittulen

De ander eppstel to de chorinthien gescreuē vermaent se dat se sūk totē seolen in ainnemin ge der penitencien vnde wo he se dat inne laue vnde bestedicht vnde hefte xij. Capittulen.

De derde eppstel hefte Paulus geschreuen to de Galatheers in welker he se vermaent to halde de warastige gelouue xpi na den se vor leyt wāt doerch sommige valsche apostolen de se vnderwysēt hadden to halden dee Ce de se predikeden vnde hefte vi. Capittulen

De vyffte eppstel scriffte Paulus to de Effe siers de welke dar na se de gelouue doerch dee predicare Pauli vntfangen hadden: volherden de bleuen in de gelouuen cristi vñ wo se Paul?

